

ÅBENT BREV

Opråb til Børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye

VPAC (Videnspædagogiske Aktivitetscentre)

NATURVIDENSKAB OG NATURVIDEN

Stærkt fokus på at øge naturvidenskabsinteressen blandt børn og unge i Danmark samt viden om Danmarks helt unikke natur.

- AQUA Akvarium & Dyrepark
- Experimentarium
- Fjord & Bælt
- GeoCenter Møns Klint (UNESCO Verdensarv)
- Lille Vildmosecentret
- NaturBornholm
- Planetarium
- Universe Science Park
- Vadehavscentret (UNESCO Verdensarv)
- Økolariet

HISTORIE- OG KULTURVIDEN OM DANMARK

Stærkt fokus på hovedtræk i Danmarkshistorien og dens kulturarv fra stenalderens, jernalderens, vikingetidens og middelalderens livsforhold til 1800-tallets dansk-tyske krige om Danmarks grænser mod syd.

- Bornholms Middelaldercenter
- Historiecentret Dybbøl Bank
- Middelaldercentret
- Ribe Vikingecenter
- Sagnlandet Lejre

ÅBENT BREV

Opråb til Børne- og Undervisningsminister Mattias Tesfaye

15 af Danmarks toneangivende historie- og kulturinstitutioner – centrale for vores fælles identitet og sammenhængskraft – forskelsbehandles i forhold til landets øvrige kulturinstitutioner som følge af Børne- og Undervisningsministerens manglende bevågenhed og prioritering.

Mere end 1,6 millioner gæster besøger hvert år VPAC-institutionerne – heraf 212.000 skoleelever, som anvender VPAC-institutionerne som et led i deres undervisning i grundskolen og på ungdomsuddannelserne.

VPAC-institutionerne opfordrer Børne- og Undervisningsministeren til at gennemføre to helt nødvendige initiativer.

- 1. Forhøjelse af VPAC-puljen.** På tværs af hele landet modtager de 15 VPAC-institutioner et årligt faldende samlet tilskud på 18,3 mio. kr. (2025) fra Børne- og Undervisningsministeriet. VPAC-institutionerne har i en længere periode arbejdet målrettet på en forhøjelse af tilskudspuljen til 30 mio. kr. p.a. Til sammenligning modtager landets 95 museer under museumsreformen i alt 567 mio. kr. årligt (2025) – i gennemsnit 5,97 mio. kr. årligt pr. museum. Statens "egne" kulturinstitutioner modtager samlet 2,5 mia. kr. årligt (2025) – i gennemsnit 131,6 mio. kr. pr. kulturinstitution. **Til sammenligning modtager de 15 VPAC-institutioner i gennemsnit 1,22 mio. kr. årligt pr. VPAC-institution.**
- 2. Fjernelse af omprioriteringsbidraget.** VPAC-institutionerne forudsætter enslydende vilkår med den øvrige kulturbranche i forhold til fjernelse af omprioriteringsbidraget på 2 procent, som siden 2016 har udhulet VPAC-puljen. Andre sammenlignelige institutioner under Kulturministeriet blev fritaget for at betale omprioriteringsbidrag i 2020.

Vi lever i en tid præget af usikkerhed og uro – både i nyhedsstrømmen og i vores bevidsthed. Netop derfor er det nu, vi må minde os selv om, at vi har brug for steder, hvor børn, unge og voksne kan finde ro, fordybelse og fællesskab midt i alt det, der truer med at splitte os.

I Danmark har vi 15 videnspædagogiske aktivitetscentre, som hver dag åbner dørene til nysgerrighed, leg og læring – og dermed skaber den sammenhængskraft, vi mere end nogensinde har brug for.

VPAC-institutionerne arbejder hver dag med formidling af komplekse naturvidenskabelige eller (kultur)historiske fænomener til mere end 1,6 millioner besøgende årligt.

Da Trivselskommissionen i februar 2025 fremlagde sine anbefalinger til bedre trivsel blandt børn og unge, lød det som et ekko af VPAC-institutionernes kerneværdier: Mere bevægelse, mindre skærmtid og stærkere, inkluderende fællesskaber.

Netop dét er kernen i VPAC-institutionerne. Fra østerssafari ved Vadehavet (UNESCO Verdensarv) til programmering af fremtidens rummissioner i Planetarium, fra kuglestøbning på Dybbøl Banke til fossiljagt på Møns Klint (UNESCO Verdensarv) og vikingedyster i Ribe Vikingecenter – det er sanselige oplevelser, der tænder nysgerrigheden og skaber plads til dem, som ellers kan have svært ved at finde fodfæste i fællesskabet.

Hvis vi virkelig vil tage trivselskrisen alvorligt, kræver det handling – og en styrket satsning på de steder, hvor børn og unge faktisk finder nysgerrighed, mening og fællesskab.

Alligevel venter der igen VPAC-institutionerne et faldende tilskud på finansloven 2026.

Det årlige omprioriteringsbidrag betyder, at bevillingen siden 2016 er blevet skåret med to procent om året. Omprioriteringsbidraget har allerede kostet VPAC-institutionerne millioner, og i 2025 modtog ni ud af de 15 VPAC-institutioner under 800.000 kr. i statstilskud.

At kalde det et ”omprioriteringsbidrag” er meningsløst – for hvad er det egentlig, man omprioriterer? De unges trivsel? Det er præcis dét, der står på spil.

Fortsatte besparelser vil uundgåeligt føre til højere skole- og billetpriser, færre undervisningstilbud – og i værste fald lukninger. Det kan ikke være politisk ønskværdigt, at man på den ene side taler om at styrke trivsel, fællesskab og læring, men på den anden side skærer ned på de institutioner, der hver eneste dag leverer netop det.

VPAC-institutionerne arbejder allerede aktivt for at nå unge uden for uddannelse og arbejdsmarkedet gennem fx kulturpasordningen – og inspirerer hvert år titusinder til nysgerrighed, læring og inkluderende fællesskaber. Hertil kommer at VPAC-institutionerne ligeledes arbejder for at inkludere medarbejdere på kanten af arbejdsmarked i de pågældende organisationer.

Derfor bør vi ikke beskære, men investere langt mere i de fundamentale fortællinger om, hvem vi er, hvor vi kommer fra, og de fænomener vi har forsøgt at begribe siden menneskehedens begyndelse.

Det er dét, VPAC-institutionerne repræsenterer. Og både VPAC-institutionerne – og vores børn og unge – fortjener, at vi som samfund prioriterer at bakke dem op.

/ Vedlagt er årsredegørelse for VPAC-institutionerne 2024.

Lisbeth Skovmand Høgh, adm. direktør
AQUA Akvarium & Dyrepark

Mette Broksø Thygesen, adm. direktør
Planetarium

Kim Gladstone Herlev, adm. direktør
Experimentarium

Klaus Melbye, adm. direktør
Vadehavscentret

Heiko Buch-Illing, adm. direktør
Fjord & Bælt

Pernille Kjølholt, leder
Økolariet

Nils Natorp, direktør
GeoCenter Møns Klint

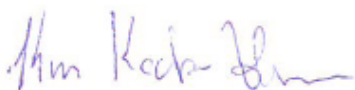
Jane Lindedam, direktør
Bornholms Middelaldercenter

Jakob Konnerup, direktør
Lille Vildmosecentret

Bjørn Østergaard, centerleder
Historiecentret Dybbøl Banke

Kim Kock-Hansen, direktør
NaturBornholm

Andreas Bonde Hansen, centerleder
Middelaldercentret

Christin V. Clausen, leder og dramaturg
Mikkel F. Laursen, leder og bygmester
Ribe VikingeCenter

Lars Holten, direktør
Sagnlandet Lejre

Kontakt bestyrelsen for VPAC

Kim Gladstone Herlev, adm. direktør,
Experimentarium, 22 87 07 93

Mette Broksø Thygesen, adm. direktør,
Planetarium, 30 11 88 77

Klaus Melbye, adm. direktør,
Vandehavscentret, 51 20 61 60

Jane Lindedam, direktør
Bornholms Middelaldercenter, 23 28 67 40

Kim Kock-Hansen, direktør
NaturBornholm, 93 63 93 78

Lars Holten, direktør
Sagnlandet Lejre, 30 30 08 39

Christin V. Clausen, leder og dramaturg
Ribe VikingeCenter, 24 77 45 40